

การอำนวยความสะดวกธรรมชาติธรรม แก่ผู้สูญหายจากเหตุสึนามิ *

โดย อนุพร อรุณวัฒน์ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน
หน้า A๗ วันศุกร์ที่ ๔ มีนาคม ๒๕๔๘ ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๘๘๕๕

จาก เหตุแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ บริเวณห้วงทะเลสูมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย วัดแรงสั่นสะเทือนได้ ๙.๐ ริคเตอร์ ส่งผลให้เกิดคลื่นยักษ์ Tidal wave หรือ Tsunami สึนามิ พัดเข้าหาชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยด้วยความเร็วไม่น้อยกว่า ๕๐๐ กิโลเมตรต่อชั่วโมง สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่พื้นที่ ๖ จังหวัดชายฝั่งทะเลอันดามัน ๖ จังหวัด ที่ได้ชื่อว่าเป็นไข่มุกแห่งอันดามันสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศไทยว่ามีความสวยงามและบริสุทธิ์ทางธรรมชาติติดอันดับโลก

เหตุดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายแก่ประเทศไทยและคนไทยเท่านั้น ยังนำมาซึ่งน้ำตาแห่งความสูญเสียแก่สังคมชาวโลกอีกด้วย นักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนมากก็ต้องเสียชีวิตจากภัยพิบัติครั้งนี้

*นางสาวจุฬารัตน์ ยะปะนัน นิติกร ๓ กลุ่มงานพัฒนา
กฎหมาย สำนักกฎหมาย (รวบรวม).

ส่วนผู้รอดชีวิตจากเหตุการณ์ต่างรู้สึกหวาดกลัวเสียขวัญกับเหตุการณ์ ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจเป็นอย่างมาก ที่ต้องสูญเสียและพลัดพรากจากคนอันเป็นที่รักยิ่ง ทำให้รู้สึกหมดหวัง สิ้นหวัง ในการดำรงชีวิตต่อไป

ทั้งเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลอีกด้วย

จากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิพัดเข้าชายฝั่งคร่าชีวิตผู้คนตายไปพร้อม ๆ กันเช่นนี้ นับเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรวดเร็วและทันที่จนไม่สามารถแบ่งแยกเหตุการณ์ได้ จึงไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าใครตายก่อน ตายหลัง ซึ่งลำดับเวลาของการเสียชีวิตนั้นมีผลทางกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องมรดก

ดังนั้น ในทางกฎหมายจึงถือว่า กรณีบุคคลหลายคนตายในเหตุภัยอันตรายร่วมกัน ถ้าเป็นการพันวิสัยที่จะกำหนดได้ว่าคนไหนตายก่อนหลังให้ถือว่าตายพร้อมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗

สำหรับประเทศไทยในขณะนี้ ปัญหาเร่งด่วนและสำคัญอย่างยิ่งคือ การชันสูตรพลิกศพ และพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลว่าเป็นใคร สัญชาติใด เนื่องจากผู้เสียชีวิตแต่ละรายไม่มีเอกสารหลักฐานใด ๆ ที่แสดงบุคคลได้

ทั้งบางศพถูกกระแสน้ำพัดไปไกล มีซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างทับถมศพและถูกโคลนทรายฝังกลบเป็นเวลานานหลายวัน สภาพศพจึงเน่าเปื่อยจนไม่สามารถแยกแยะได้ด้วยตาเปล่า ต้องอาศัยกระบวนการชันสูตรพลิกศพและกระบวนการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๘ และมาตรา ๑๕๐ ซึ่งบัญญัติให้ต้องมีการชันสูตรพลิกศพสำหรับกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ ดังเช่นกรณีภัยพิบัติครั้งนี้ ซึ่งมีขั้นตอนให้ต้องปฏิบัติหลายขั้นตอนและใช้เวลานาน เนื่องจากต้องอาศัยข้อมูลจากกระบวนการพิสูจน์จากศพ (Post Mortem) ซึ่งเป็นข้อมูลจากการชันสูตรพลิกศพ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ การเก็บเนื้อเยื่อไปตรวจหาสารพันธุกรรม (DNA) โดยเก็บจากกระพุ้งแก้ม กล้ามเนื้อ เส้นผม ฟัน และกระดูกตามความเหมาะสมของศพแต่ละราย

และอาศัยข้อมูลจากกระบวนการพิสูจน์บุคคลสูญหาย (Ante Mortem) ซึ่งเป็นข้อมูลก่อนเสียชีวิต เช่น การสังเกตรอยสัก รอยเจาะ แผลเป็น เครื่องประดับ เครื่องนุ่งห่ม ตัวอย่างสารพันธุกรรมจากบิดามารดา ญาติพี่น้อง ประวัติการรักษาพยาบาล ประวัติทันตกรรม เป็นต้น

แล้วนำข้อมูลทั้งสองเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลเดียวกัน (Interpol Database) เปรียบเทียบว่าข้อมูลตรงกันหรือไม่ เนื่องจากเหตุการณ์ครั้งนี้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก การตรวจพิสูจน์ศพจึงแตกต่างจากคดีฆาตกรรมทั่วไปที่ส่วนใหญ่มักจะตรวจเปรียบเทียบลักษณะ ๑ ต่อ ๑ แต่เหตุการณ์นี้มีตัวอย่างที่ต้องเปรียบเทียบถึง ๔,๐๐๐ ถึง ๕,๐๐๐ ตัวอย่าง จึงต้องใช้เวลานาน

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลระหว่าง Post Mort Mortem กับ Ante Mortem ตรงกันแล้ว คณะกรรมการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม และพนักงานสอบสวนร่วมกันพิจารณายืนยันอีกครั้งหนึ่ง

หากคณะกรรมการเห็นว่าศพรายนั้นมีข้อมูลต้องตรงกันไม่จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมอีกก็จะอนุมัติให้ปล่อยศพได้

แต่ถ้าคณะกรรมการเห็นว่ายังต้องรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมก็จะให้ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากศพหรือญาติอีกครั้งหนึ่งแล้วแต่กรณี

และเมื่อดำเนินการตรวจสอบหมายเลขกำกับศพและตัวศพถูกต้องตรงกันแล้ว พนักงานสอบสวนจะสอบสวนปากคำญาติผู้ขออนุญาติรับศพแล้วจึงออกหลักฐานการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายให้และคณะกรรมการบริหารจัดการศพจะแจ้งพนักงานฝ่ายปกครองเพื่อออกใบมรณบัตรให้แล้วจะอนุมัติจ่ายศพให้แก่ญาติต่อไป

หากเป็นศพของชาวต่างประเทศ เมื่อญาติได้รับหลักฐานการชันสูตรพลิกศพแล้ว สถานทูตจะออกหนังสือรับรองให้แล้วจึงส่งศพกลับภูมิลำเนา

ดังนั้น กระบวนการชันสูตรพลิกศพเพื่อพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลต้องละเอียด ชัดเจน รอบคอบทุกขั้นตอนและต้องโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด

และมีจำนวนไม่น้อยเลยทีเดียวที่ญาติของผู้ประสบภัยโดยเฉพาะคนไทยที่ไม่สามารถหาหลักฐานมาประกอบการพิสูจน์เอกลักษณ์ศพ เช่น ไม่มีประวัติทันตกรรม ประวัติการรักษาพยาบาล เป็นต้น ทำให้การชันสูตรพลิกศพทำได้ยากลำบากและต้องใช้เวลานาน

ดังนั้น ตราบโดที่ญาติของผู้ประสบภัยยังมีได้พิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลได้ก็ไม่สามารถขอออกมรณบัตรและไม่อาจรับศพไปได้

เกร็ดกฎหมายน่ารู้

หลักฐานสำคัญที่แสดงถึงการสิ้นสภาพบุคคลโดยการตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ และตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๓ ได้กำหนดไว้ว่าเมื่อมีคนตายนอกบ้านให้บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่มีการตายหรือพบศพหรือท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาตาย หรือเวลาพบศพ หรือจะแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้ แล้วเจ้าหน้าที่จะออกมรณบัตรหนังสือรับรองการตายตามแบบพิมพ์ที่ผู้อำนวยการกลางกำหนดให้แก่ผู้มีหน้าที่ต้องแจ้ง

ส่วนกรณีผู้สูญหายจากเหตุการณ์และอยู่ระหว่างการค้นหานั้น หากผู้สูญหายนั้นมีทรัพย์สินหรือธุรกิจและมีได้ตั้งตัวแทนผู้รับมอบอำนาจและไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าผู้ประสพภัยนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๘ วางหลักให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไปพลางก่อนตามที่จำเป็นเพื่อจัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่

และเมื่อเวลาล่วงเลยครบ ๑ ปี นับแต่วันที่ผู้ประสพภัยไม่อยู่หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีผู้ใดได้รับข่าวสารเกี่ยวกับผู้ประสพภัยหรือไม่มีผู้ใดพบเห็น ผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ได้เพื่อจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ประสพภัยซึ่งไม่อยู่มิให้ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากไม่มีผู้ดูแลทรัพย์สินและผลประโยชน์ดังกล่าว

และหากนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติซึ่งเป็นเหตุภัยอันตรายแก่ชีวิต (วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗) ล่วงเลยมาจนครบระยะเวลา ๒ ปีแล้ว และยังมีไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าผู้ประสพภัยรายนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ตลอดระยะเวลา ๒ ปี ผู้มีส่วนได้เสียหรือ

พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ประสพภัยรายนั้นเป็นคนสาบสูญได้

และเมื่อศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญกฎหมายถือว่าผู้ประสพภัยรายนั้นตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลา ๒ ปี นับแต่เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติ (๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๑ และ ๖๒

จึงเห็นได้ว่า การจะปฏิบัติให้ครบตามเงื่อนไขและขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด เมื่อผู้มีส่วนได้เสียของผู้ประสพภัยร้องขอศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งแต่ละกรณีนั้น ศาลจะต้องไต่สวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและวินิจฉัยแล้วจึงมีคำสั่ง ต้องอาศัยระยะเวลาที่ย่อมส่งผลเสียหายต่อความสัมพันธ์ของครอบครัวการดำรงชีวิตของทายาท ตลอดจนธุรกิจที่ต้องดำเนินไปและการจัดการทรัพย์สินของผู้ประสพภัย

ดังนั้น ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่เกิดเหตุภัยพิบัติครั้งนี้จนทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากหลายพันคน รัฐจึงควรมีมาตรการอำนวยความสะดวกและเยียวยาบรรเทาความเจ็บปวดแก่ผู้ประสพภัย ญาติและผู้มีส่วนได้เสียของผู้สูญหายหรือถึงแก่ความตายเป็นกรณีพิเศษเฉพาะเหตุภัยพิบัติครั้งนี้ โดยวิธีการออกกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ญาติหรือผู้มีส่วนได้เสียกับผู้ประสพภัยที่สูญหายและคาดว่าเสียชีวิตในเหตุการณ์ภัยพิบัติสามารถขอออกหนังสือรับรองการตาย (Death Certificate) ได้ แม้ยังไม่พบศพก็ตาม

เพื่อเป็นการบรรเทาความเจ็บปวดแก่ญาติของผู้ประสพภัย เพียงแต่ญาติของผู้ประสพภัยนำพยานหลักฐานและเอกสารต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือพอที่จะแสดงหรือยืนยันได้ว่า ผู้ประสพภัยอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุการณ์ อาทิ ลำเนาตัวเดินทาง บันทึกการเดินทาง บันทึกการเข้าพักโรงแรม ห้องพัก บันทึกการเข้าเมืองของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง รายการบันทึกการใช้บัตรเครดิตครั้ง

สุดท้าย บันทึกการใช้โทรศัพท์ครั้งสุดท้ายพบานบุคคลในที่เกิดเหตุ เช่น ผู้รอดชีวิตจากคณะทัวร์ที่ประสบเหตุภัยพิบัติ เป็นต้น เพื่อแสดงประกอบการไต่สวนของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือต่อศาลในเขตท้องที่ที่เกิดภัยพิบัติเพื่อพิสูจน์ถึงถิ่นพำนักอยู่อาศัยของผู้สูญหายที่เชื่อว่าได้รับอันตรายจนถึงแก่ความตาย

ภาครัฐจึงต้องแก้ไขกฎหมายหรือออกกฎหมายให้มีการไต่สวนและออกหนังสือรับรองการตายให้แก่ญาติของผู้ประสบเหตุภัยพิบัติ เพื่อให้ครอบครัวและญาติของผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์ภัยพิบัติสามารถจัดการกับภาระการเงินทุกอย่างของผู้ประสบภัย อาทิ ประกันภัยทรัพย์สินหนี้สิน

ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น และขจัดปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนเรื่องการจัดการมรดก การแบ่งปันทรัพย์สินมรดก ทั้งเป็นการเยียวยาและบรรเทาความเจ็บปวดแก่ญาติของผู้ประสบภัยให้ได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

ดังนั้น รัฐจึงควรกำหนดแนวทางแก้ปัญหาที่ขณะนี้กำลังประสบอยู่ อีกทั้งเป็นการเยียวยาความเจ็บปวดแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ โดยยกเว้นหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้ในยามปกติเพื่อลดปัญหาความสูญเสียและเสียหายทางเศรษฐกิจทั้งของประเทศไทยและชาวต่างประเทศด้วย

